

NIELS BUGGES
FORBANDELSE

Gådejagt for skoleklasser

**VIBORG
MUSEUM**

ER DU KLAR TIL AT LØSE GÅDEN OM NIELS BUGGES FORBANDELSE?

HVAD BETYDER DET?

Inden I skal af sted på gådejagt, er der fire ord, som det er vigtigt at kende:

Adel, Forsvarsværk, Ridder og Våbenskjold.

Måske kender I ordene lidt? Gennemgå de forskellige ord med jeres lærer, så I er helt sikre på, hvad de betyder.

ADEL

Der var stor forskel på mennesker i middelalderen. Bønderne på landet og borgerne i byerne var flest, men de bestemte meget lidt. En lille gruppe mennesker havde mere at skulle have sagt end de andre. Det var adelens og kirkens folk. De kunne eje meget jord, rigdom og magt.

Kongen blev nødt til at lytte til disse folk og holde sig gode venner med dem. En konge blev først valgt, efter at de mest betydnings-fulde af adelens og kirkens folk havde sagt god for det. Kongen måtte dele sine planer med dem, og tit måtte han give dem forskellige fordele for at undgå, at de blev sure eller gjorde oprør mod ham.

Adelen lovede at være trofast overfor kongen. De skulle gå i krig for ham, hvis det var nødvendigt. Til gengæld gav kongen dem lov til at slippe for at betale skat. Adelen kæmpede til hest med rustning, skjold, sværd og lanse. De var den vigtigste styrke på slagmarken.

AT BLIVE SLÅET TIL RIDDER

Alle adelige mænd var væbnere og kunne blive slået til ridder. Som ung væbner fik han undervisning i våbenbrug, ridning, jagt og pasning af udstyret. Han skulle lære sang, dans og gode manérer, kristendom og latin. Han skulle kort sagt opføre sig ordentligt.

Efter mange år som væbner kunne han blive gjort til ridder af kongen. Det kaldes at blive slået til ridder. Det var en særlig ære, og et tegn på at kongen syntes, man gjorde det godt.

FORSVARSVÆRK

Borge kunne have forsvarsværker. Det kunne være tårne, høje mure og voldgrave. Det var normalt kun noget, som kongen byggede for at beskytte mod fjender udefra eller oprør fra folket.

Adelen boede mest på meget store gårde. Men i midten af middelalderen (ca. 1250 til 1400), fik adelen brug for at bygge borge for at forsvare sig i en urolig tid. De fleste var bare en lille borg, der var sat på et forhøjet jordområde med et trætårn ude i en mose, men nogle var større og bygget af sten. Sådan var Niels Bugges borg.

VÅBENSKJOLDE

Allerede tidligt i middelalderen begyndte kongen og adelen at bruge bestemte tegn og symboler, som kaldes våbenskjolde. Man malede skjoldet med enkle figurer og mønstre i tydelige farver. Det samme våbenskjold kunne sættes på faner. På den måde kunne alle på lang afstand se hvem, der var hvem.

Bestemte våbenskjold hørte sammen med bestemte familier. Det var også meget praktisk. Så kunne riddere nemlig kende forskel på ven og fjende, selvom de var i rustning og lukket hjelm. Der findes mange fantasifulde historier om våbenskjolde. De fortæller, hvorfor et våbenskjold var malet med en stige, et dyr eller en anden figur. Men det er måske røverhistorier.

Våbenskjoldenes figurer og farver blev nok valgt efter, om man syntes, de var pæne og brugbare.

UNDER FÆLLES VÅBEN

Snart skal I på en gådejagt. I skal gå i grupper og hjælpe hinanden undervejs. Med jer ud til gådejagten skal I medbringe jeres eget våbenskjold. Det skal hjælpe jer med at løse gåderne og hæve forbandelsen over de Fem Halder.

Hvilket dyr passer bedst til jeres gruppe? Vælg et eller find selv på et - og tegn det så ind i det tomme skjold.

HUSK, at I skal have det med til gådejagten i Hald.

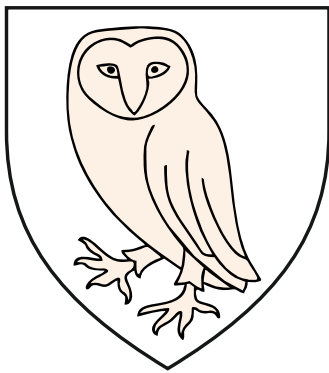
TEGN JERES VÅBENSKJOLD

For at gøre jeres gruppe klar til at ophæve forbandelsen ved Hald, skal I tegne jeres eget våbenskjold.

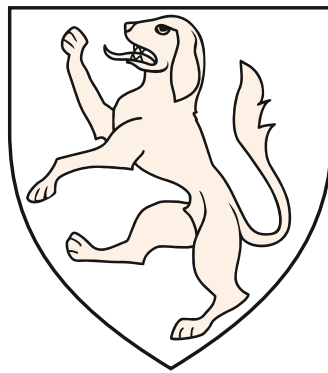
Våbenskjoldet er jeres gruppes "symbol", og kan f.eks. være tegn, ting eller dyr, som I synes passer godt til jeres gruppe.

- 1) **Kig på våbenskjoldene** på de næste sider.
- 2) **Find nu på tegn eller dyr** - eller find på et noget helt andet. Tegn det ind på siden med det tomme våbenskjold.
- 3) **Find på et navn** til jeres gruppe. Skriv det nederst under våbenskjoldet.

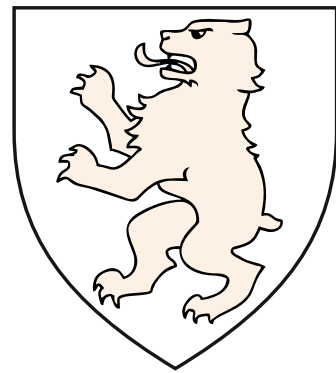
Dyr betyder tit forskellige ting:

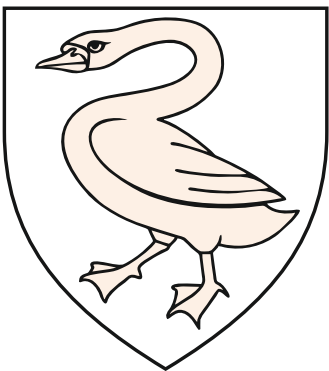
Klog som en ugle

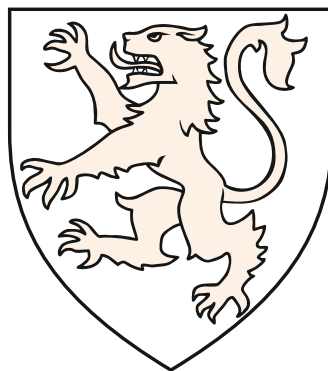
Trofast som en hund

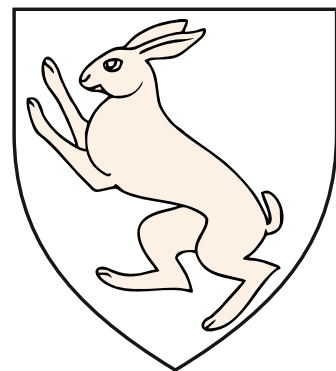
Stærk som en bjørn

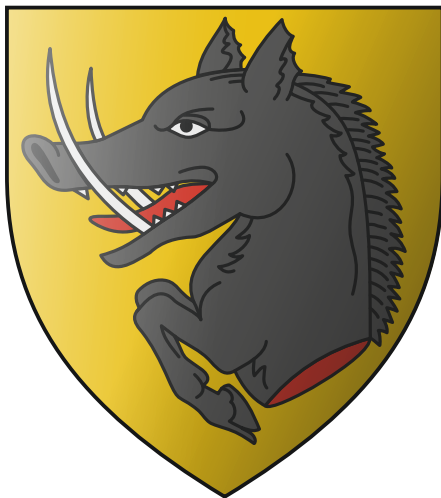
Smuk som en svane

Modig som en løve

Hurtig som en hare

Niels Bugge
til Hald

Valdemar IV Atterdag,
konge af Danmark

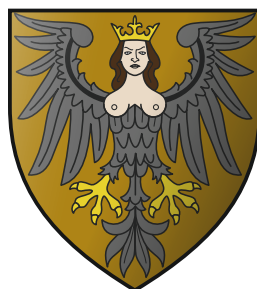
ADELSLÆGTER I 1300-TALLETS DANMARK

Limbek

Marsvin

Kalv

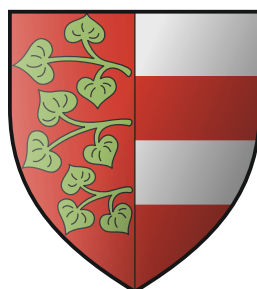
Lykke

Hvide

Friis

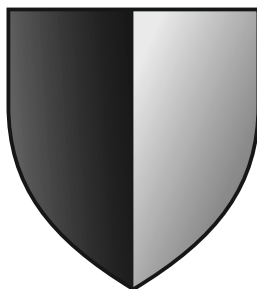

Lindenov

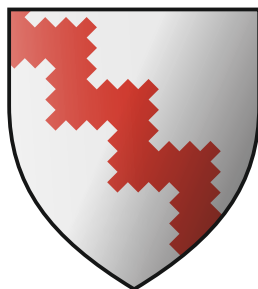

Gyldenstjerne

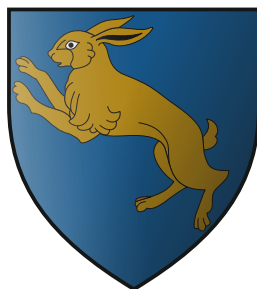

Banderup

Dosenrode

Hase

Rosenkrantz

Banner

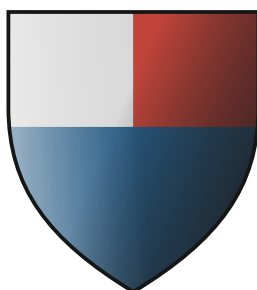
Vind

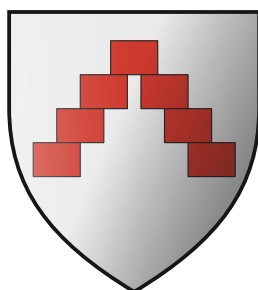
Vendelboe

Juul

Skeel

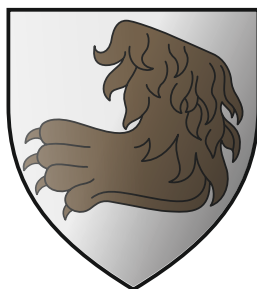
Holck

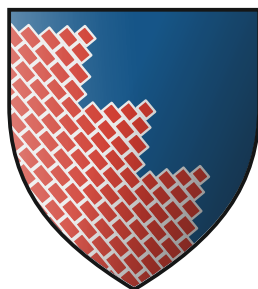
Grubbe

Due Glob

Munk

Daae

Goye

Bild

